

บริหารของพระป่าสายหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต

เกี่ยวกับเรื่องบริหารที่จำเป็นต่องานนั้น ในปฏิปทาของพระป่าสายท่านพระอาจารย์มั่น ฐริทัตโต ก็มีแบบอย่างที่ท่านพาปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ โดยมากท่านก็ยึดถือปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่ค่อยจะมีอะไรแปลกประหลาด หรือพิสดารแหวกแนวออกนอกกลุ่มนอกรทาง ปกติพ่อแม่ครูอาจารย์ไม่ค่อยจะส่งเสริมให้พระเณรในวัดป่าบ้านตาด มาหมกมุ่นเกี่ยวกับการจัดทำบริหารต่างๆมากนัก เพราะองค์ท่านเอง เคยทำกลดเพียงคันหนึ่ง แล้วเป็นเหตุให้จิตเสื่อมไปเป็นปี กว่าจะรื้อฟื้นจิตใจให้มีสมาธิกลับคืนมาได้ดังเดิม ก็ต้องผ่านความทุกข์ทรมานเพราะจิตเสื่อมมาอย่างสุดแสนสาหัส

เพราะเหตุนี้ องค์ท่านจึงต้องเข้มงวดกวดขัน และคอยป้องกัน ไม่ให้มีการงานใดๆ มาเป็นภัยต่อจิตภาวนาของพระเณร อันจะเป็นเหตุทำให้จิตใจเหินห่างจาก "พุทโธ" และอีกอย่างหนึ่ง สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานของสมาธิจิตมั่นคงดีแล้ว ก็ยังเป็นเหตุให้สมาธิเสื่อมได้ เพราะการทำบริหารแม้เพียงการทำกลดคันเดียวยังไม่ทันแล้วเสร็จ สมาธิที่เคยเข้าได้ตลอดเวลา ก็เริ่มปรากฏเข้าได้บ้าง ไม่ได้บ้าง จนถึงขั้นสมาธิอันตรธานไม่หลงเหลือเลยดังที่องค์ท่านได้เผชิญมาแล้ว และเห็นโทษของความที่จิตเสื่อมอย่างถึงใจ

แต่ถึงกระนั้น องค์ท่านก็ไม่ได้ห้าม มิให้พระเณรจัดทำบริหารเสียเลยทีเดียว เพราะความสำคัญเกี่ยวกับบริหารที่จำเป็นต่องานก็ยังยังคงมีอยู่ และเป็นสิ่งที่พระเณรต้องพึงพาอาศัยไปตลอดชีวิตนักบวช ดังนั้น การศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจ และฝึกหัดทำบริหารให้เป็นด้วยตนเอง ก็นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งเช่นกัน องค์ท่านเคยปรารภว่า "พระเณรควรศึกษาและฝึกหัดทำบริหารให้เป็นบ้าง อย่างน้อยก็คนละอย่างสองอย่างก็ยังดี เพื่อช่วยกันรักษาแบบอย่างบริหารที่ถูกต้อง และปฏิปทาอันดีงามของครูบาอาจารย์ ให้ลูกบุตรผู้มาสุดท้ายภายหลังได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาในภพภาคหน้าต่อไป หากพระเณรพากันทอดธุระเสียแล้ว ต่อไปใครจะมาทำบริหารที่ถูกต้องให้พระเณรได้ใช้กัน"

ก็จริงอย่างนั้นทีเดียว หากพระเณรทำบริหารกันเองไม่ได้แล้ว ก็คงจะต้องไปพึ่งบริหารจากร้านค้า ซึ่งก็ทำมาคิดบ้าง ถูกบ้าง ใช้ได้บ้าง ใช้ไม่ได้บ้าง อย่างที่เห็นๆกันอยู่ เพราะคนทำก็ทำมา เพียงเพื่อพอให้ขายได้ บางเจ้าก็ทำดี บางเจ้าก็ทำไม่ดี ส่วนคนซื้อก็สักแต่ว่าซื้อ เพียงเพื่อให้มีของได้ถวายพระ เรียกว่ามีศรัทธาเต็มเปี่ยม แต่ขาดปัญญาใคร่ครวญ ส่วนผู้ใช้คือพระเณร ก็ไม่ได้ซื้อหาตนเอง เขาเอามาถวายก็จำต้องฉลองศรัทธากันไปตามมีตามได้ ใช้ได้บ้าง ใช้ไม่ได้บ้าง ก็ทนๆกันไป เรื่องมันก็เข้าตำราว่า "คนซื้อก็ไม่ได้ใช้ คนใช้ก็ไม่ได้ซื้อ คนทำก็สนุกขายกันไปเรื่อยๆ" นี่คือ ความจริงในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น การที่พ่อแม่ครูอาจารย์ไม่ถึงกับส่งเสริมพระเณรในเรื่องนี้ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องฝึกหัดทำบริหารให้เป็น แม้องค์ท่านเอง พวกลูกศิษย์ก็ทราบกันดีว่า องค์ท่านมีฝีมือในการตัดเย็บจีวรที่ทั้งรวดเร็วและสวยงามไม่ธรรมดาเลย ดังนั้น การที่องค์ท่านไม่ส่งเสริม แต่ก็ไม่ถึงกับห้าม และยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการจัดทำบริหารอีกด้วย จึงน่าจะเป็นอุบายที่มุ่งสอนให้พระเณรรู้จักรักษาตนเอง มิให้เรื่องบริหารอันเป็นของภายนอก มาทำลายสาระสำคัญทางด้านภายในคือจิตภาวนานั่นเอง

จะเห็นได้จากการที่วัดป่าบ้านตาดรับกฐินในแต่ละปี พ่อแม่ครูอาจารย์จะพาพระเณรกรานกฐิน และอนุโมทนากฐินทุกครั้งไป การกรานกฐินนั้น ต้องได้เอาผ้ากฐิน มา กะ ตัด เย็บ ย้อมให้ได้สี และเสร็จทันในวันนั้น ให้เป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง โดยมากก็ใช้เย็บเป็นสบง เพื่อให้ทันกับเวลาที่มืออยู่อย่างจำกัด และต้องได้ภิกษุผู้มีความสามารถ มีความชำนาญการ กะ ตัด เย็บ ย้อม จึงจะสำเร็จประโยชน์ ใช้ได้ทันกับเวลา

เมื่อกรานกฐินแล้ว ก็เป็นช่วงที่พระเณรจะออกเดินรุดงค์ เพื่อหาที่สงบสงัดบำเพ็ญเพียรภาวนาในป่าในเขาตามอรัญญิก และถือเป็นช่วงจีวรกาลสมัย สำหรับภิกษุที่ต้องการด้วยจีวรผืนใดผืนหนึ่ง ก็ช่วยกันตัดเย็บจีวรในครั้งพุทธกาลนั้น ถือว่า การตัดเย็บจีวรแต่ละครั้ง เป็นงานใหญ่ที่พระเณรต้องช่วยกันทั้งวัดเลยทีเดียว แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังได้เสด็จมาช่วยพระภิกษุสงฆ์ทำจีวรในครั้งนั้นด้วย

ส่วนที่วัดป่าบ้านตาดนั้น เมื่อรับกฐินแล้ว พ่อแม่ครูอาจารย์ก็อนุญาตให้พระเณรตัดเย็บจีวรกันได้ โดยใช้ศาลาด้านใน ชั้นบน แต่องค์ท่านก็เข้มงวดกวาดขันให้ตัดเย็บเป็นเวลากลางวัน พอถึงเวลาทำข้าววัตรปิดกวาดก็ต้องหยุดทันที และหากมีที่ท่าว่าจะยึดเยื้อไปนานหลายวัน ก็จะพูดเตือนสติให้พระเณรได้คิด และรู้จักความพอเหมาะพอดีในการจัดทำบริหาร เพื่อไม่ให้พระเณรเหินห่างจากจิตภาวนานานมากเกินไป

สำหรับพระป่านั้น เรื่องบริหารท่านมักจะจัดทำกันเอง เพราะจะมีพระที่เก่งในการทำบริหารแต่ละอย่างตามจริตนิสัย บางองค์ก็เก่งเย็บจีวร บางองค์ก็เก่งทำขาบาตร บางองค์ก็เก่งทำกลด เป็นต้น ซึ่งบริหารแต่ละอย่างนั้น กว่าที่จะทำได้ สำเร็จ ก็ต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกหัดมาเป็นอย่างดี และต้องใช้ความเพียรพยายามอย่างมากเลยทีเดียว สำหรับผู้ที่ไม่มีฝีมือในการทำบริหาร ส่วนใหญ่ท่านก็นิยมทำถวายครูบาอาจารย์ หรือสงเคราะห์แก่หมู่คณะที่ขาดแคลนตามโอกาสอันควร และถ่ายทอดวิชาสืบต่อกันมาในวงพระกรรมฐานด้วยกัน

สำหรับบริหารที่พระป่านิยมทำกันเองนั้น ก็มี การตัดเย็บ สบง จีวร สังฆาฏิ ผ้าอังสะ ผ้าปูนั่ง ผ้าอาบน้ำ การทำกลดขาบาตร (สบบาตร) ขาบาตร ถุงบาตร ย่าม กลด มุ้งกลด และเครื่องใช้ต่างๆ เช่น การทำไม้สี่พัน (ไม้เจีย) ทำไม้กวาดสำหรับกวาดลานวัด เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งบางอย่างจำเป็นต้องทำให้ถูกต้องตามพระวินัย และบางอย่างก็จำเป็นต้องศึกษากรรมวิธีเป็นการเฉพาะ และมีครูบาอาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอด จึงจะสามารถทำได้โดย

ถูกต้องและเหมาะกับการใช้งาน ดังนั้น หากพระเณรไม่ตั้งอกตั้งใจศึกษากันอย่างจริงจังๆ ก็ไม่อาจจะรักษาปฏิบัติในส่วนนี้ไว้ได้

ในลำดับนี้ ก็จักแสดงบริวารต่างๆที่นิยมทำกันในสายพระป่า พอให้เป็นแนวทางปฏิบัติโดยสังเขป และเป็นแบบอย่างแก่กุลบุตรผู้มาสุดท้ายภายหลังได้เรียนรู้ และสืบทอดปฏิบัติทางอันดีงาม และถูกต้องตามพระวินัยดังต่อไปนี้ :-

การกะ ตัด เย็บ ย้อม จีวร

จีวร เป็นบริวารสำคัญของพระที่จำเป็นต้องมี และต้องทำให้ถูกต้องตามพระวินัยด้วย สำหรับใช้นุ่งห่มปกปิดร่างกาย ประกอบด้วยผ้า ๓ ผืน เรียกว่า ไตรจีวร ดังนี้

๑. สังฆาฏิ คือ ผ้าพาดหรือผ้าทาบไหล่ (สำหรับธรรมยุต ใช้ผ้า ๒ ชั้น)

๒. อุตราสงค์ คือ ผ้าสำหรับห่ม ที่เราเรียกกันว่า จีวร

๓. อันตราวาสก คือ ผ้านุ่ง ที่เรียกกันว่า สบง

สำหรับงานตัดเย็บจีวรนั้น ก่อนข้างเป็นงานที่สลับซับซ้อนพอสมควรทีเดียว หากมิได้ตั้งใจศึกษา ฝึกหัดกันอย่างจริงจังแล้ว คงทำสำเร็จได้ยากมาก

เริ่มต้นจากการกะขนาดให้นุ่งห่มได้พอดีเสียก่อน ซึ่งก็มีมาตรฐานของแต่ละบุคคลดังนี้ ให้ผู้สวมใส่งอข้อศอกตั้งฉาก แล้ววัดจากส่วนปลายข้อศอกถึงปลายนิ้วกลาง ว่ายาวเท่าไร

สมมติว่า ศอกยาว ๔๕ ซม.

ขนาดมาตรฐานของสบง คือ ยาว ๕ ศอก กับ ๑ คืบ (๑ คืบ = ๓๐ ซม.) จะได้ขนาดของสบง คือ ยาว $(๔๕ \times ๕) + ๓๐ = ๒๕๕$ ซม. (คำว่า ศอกในที่นี้ คือความยาวศอกของผู้ใช้) ส่วนกว้างมาตรฐาน ๒ ศอก ก็จะได้ส่วนกว้างคือ $๔๕ \times ๒ = ๙๐$ ซม.

ขนาดมาตรฐานของจีวร คือ ยาว ๖ ศอก กับ ๑ คืบ ก็จะได้ขนาดของจีวร คือ ยาว $(๔๕ \times ๖) + ๓๐ = ๓๐๐$ ซม. ส่วนกว้าง (สูง) มาตรฐาน = ๔ ศอก กับ ๑/๒ คืบ (ครึ่งคืบ = ๑๕ ซม.) ก็จะได้ความกว้าง(สูง) ของจีวร = $(๔๕ \times ๔) + ๑๕ = ๑๙๕$ ซม.

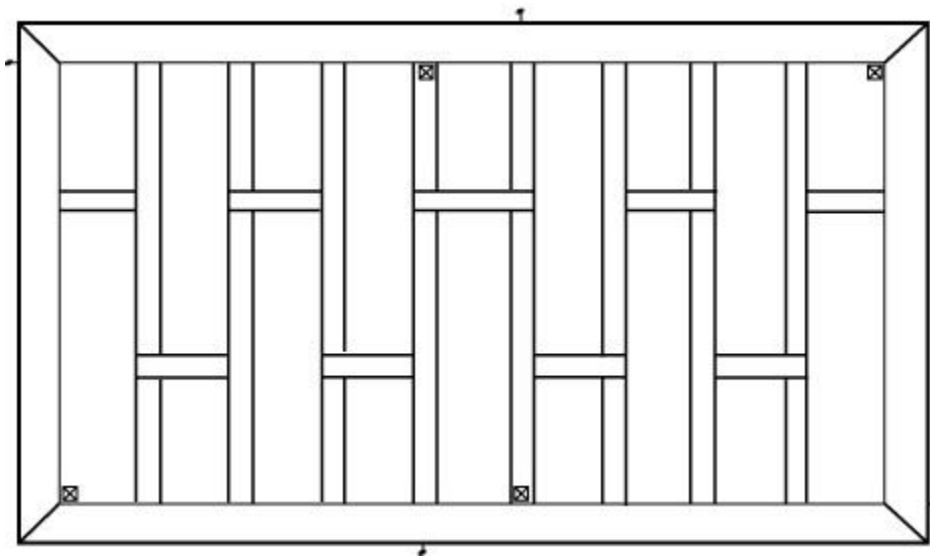
ส่วนสังฆาฏิ นั้น ใช้ขนาดเท่ากับจีวร โดยมาก เมื่อตัดเย็บเสร็จแล้ว สังฆาฏิจะขนาดใหญ่กว่าจีวรเล็กน้อย เพื่อเวลาเดินไปปิณฑบาต ต้องช้อนจีวรเข้ากับสังฆาฏิแล้ว จีวรจะไม่เลยสังฆาฏิออกไป

ขนาดมาตรฐานคือ รูปร่างคนปกติ ไม่อ้วนใหญ่เกินไป หรือสูงเกินไป ถ้าคนอ้วนใหญ่ จะต้องเพิ่มด้านยาวออกไปอีก ส่วนคนสูงก็ต้องเพิ่มด้านกว้าง (สูง) ให้มากขึ้น

เมื่อรู้จักขนาดมาตรฐานของจิวรดังนี้ แล้ว จากนั้นจึงทำการคำนวณ หรือที่เรียกว่า กะขนาด โดยจิวรจะมีขนาดตั้งแต่ ๕, ๗, ๙ หรือ ๑๑ ชั้นที่สูงที่สุด แต่ส่วนใหญ่นิยมใช้จิวร ๙ ชั้น เป็นมาตรฐาน ดังนั้น หากจะตัดจิวร ๙ ชั้น ก็ต้องคำนวณให้ได้ว่า แต่ละชั้นจะกว้างเท่าไร และยาวเท่าไร เมื่อเย็บเข้ากันเป็นจิวรแล้ว จะต้องได้จิวรขนาดที่นุ่มห่มได้พอดี

สำหรับการคำนวณขนาดของแต่ละชั้น ก็มีหลายวิธี แล้วแต่ว่า ใครจะถนัดแบบไหน ขอให้ตัดเย็บออกมาแล้ว ได้ตามขนาดที่ต้องการก็เป็นอันใช้ได้ เมื่อคำนวณได้ขนาดของชั้นจิวรเท่าไรแล้ว บวกเพิ่มเข้าไปอีกชั้นละ ๒ ซม. ก็จะเป็นขนาดชั้นของสังฆาฏิ เมื่อเย็บเสร็จแล้ว ก็จะได้สังฆาฏิขนาดพอดีกับจิวร โดยมากสังฆาฏิจะใหญ่กว่าจิวรเล็กน้อย

โครงสร้างจิวร ขนาด ๙ ชั้น

กรอบสี่เหลี่ยมโดยรอบเรียก อนุวาท โดยมาตรฐานนิยมใช้ กว้าง ๑๕ ซม. ที่เห็นเป็นเส้นคู่คั่นตามแนวตั้ง ของแต่ละชั้น เรียกว่า กุติ (หรือกุติยาว) และที่เป็นเส้นคู่ คั่นขวาง ขนานกับด้านยาวของจิวร ทั้งข้างบนข้างล่างสลับกัน เรียกว่า อัททกุติ (หรือกุติขวาง) ทั้งกุติ และอัททกุติ ขนาดมาตรฐานนิยมใช้ กว้าง ๖ ซม.

วิธีการคำนวณ

สมมติ ผู้ใช้จิวร สอกยาว ๔๕ ซม. ต้องการจิวร ๙ ชั้น ความยาว จิวรมาตรฐานก็คือ ๖ สอก กับ ๑ คืบ

ดังนั้น จะได้ ความยาวจีวรที่ต้องการ = $(๔๕ \times ๖) + ๓๐ = ๓๐๐$ ซม. (เพื่อรอยเย็บและเผื่อผ้าหัดแล้ว)

เมื่อจะคำนวณ ขนาดของแต่ละชั้นผ้า ก็ให้เอาความยาวของจีวร หักด้วยความกว้างของอนุวาททั้งสองด้านๆละ ๑๕ ซม. $(๑๕ \times ๒) = ๓๐$ ซม. และหักความกว้างของ กุติยาว ซึ่งมีทั้งหมด ๘ กุติๆละ ๖ ซม. $(๘ \times ๖) = ๔๘$ ซม. ออกไปก่อน ก็จะเหลือพื้นที่สุทธิสำหรับคำนวณขนาดของแต่ละชั้นผ้า คือ $๓๐๐ - ๓๐ - ๔๘ = ๒๒๒$ ซม. ฉะนั้น จีวร ๘ ชั้นผ้า จะแบ่งได้พื้นที่สุทธิที่ไม่รวมกุติ ไม่รวมอนุวาท ออกเป็น ๘ ชั้น = ๒๒๒ หารด้วย ๘ ได้ ชั้นละ ๒๗.๖๖ ปัดเศษเป็น ๒๕ ซม. เพื่อให้ง่ายต่อการตัดผ้า จากนั้นก็บวกกุติ และอนุวาท กลับคืนเข้าไป ดังนี้ :-

ชั้นผ้ากลาง ๑ ชั้นผ้า มี ๒ กุติ จะได้ ชั้นผ้ากลาง กว้าง = $๒๕ + ๖ + ๖ = ๓๗$ ซม.

ชั้นผ้าริม ๒ ชั้นผ้าๆละ ๑ อนุวาท จะได้ ชั้นผ้าริม กว้าง = $๒๕ + ๑๕ = ๔๐$ ซม.

ชั้นผ้าเล็ก ๖ ชั้นผ้าๆละ ๑ กุติ จะได้ ชั้นผ้าเล็ก กว้าง = $๒๕ + ๖ = ๓๑$ ซม.

ก็จะได้ขนาดความกว้างของแต่ละชั้นผ้า ตามต้องการ

เมื่อกำหนดขนาดของแต่ละชั้นผ้าได้แล้ว ก็ขีดเส้นกุติ และอัททกุติ ให้ได้ตามรูปโครงสร้างจีวร การขีดอัททกุติ หรือที่เรียกว่า กุติขวางนั้น ก็ขีดเป็นเส้นคู่ขนานห่างกัน ๖ ซม. ให้ได้แนวตรงกันทุกชั้นผ้า โดยมากจะใช้วิธีพับสามส่วน แล้วขีดอัททกุติ เข้าหาที่กลางของแต่ละชั้นผ้า หรือขีดออกไปทางด้านริมผ้าก็ได้ หรือใช้

วิธีพับครึ่ง แล้ววัดจากกึ่งกลางแต่ละชั้นผ้า แบ่งให้ได้ระยะอัตราทุกสี่ ด้านบน ด้านล่าง สลับให้เท่าๆกัน ตามรูป
โครงสร้างจิวรก็ได้ จากนั้นจึงลงมือตัดผ้าออกเป็น ๕ ชั้น โดยต้องกำหนดหมายไว้ด้วยว่า ชั้นไหนเป็นชั้นผ้า
ไหน เสร็จแล้ว จึงเข้าสู่ขั้นตอนการเย็บ โดยเอาแต่ละชั้นผ้ามาต่อกัน โดยเย็บแบบสั้มตะเจ็บ หรือสั้มคูก ซึ่งต้องมี
ความชำนาญไม่ใช่น้อย จึงจะเย็บได้สวยงาม

ส่วนความกว้าง (สูง) ของจิวร เมื่อตัดเย็บแต่ละชั้นต่อกันเสร็จแล้ว ก่อนเข้าอนุวาด ก็จึงเชือกตัดริม
ด้านบน และด้านล่าง ให้ได้ตามขนาดความกว้างมาตรฐานที่คำนวณไว้ โดยมากนิยมเว้าตรงชั้นผ้ากลางเข้ามา
ประมาณ ๑ นิ้ว จากนั้นจึงเย็บเข้าอนุวาดก็สำเร็จเป็นจิวร ขั้นตอนสุดท้ายก็ตัดริมคุมชายจิวร และตัดริมคุมคอ ทั้ง
ด้านบน และด้านล่าง เพื่อให้หุ้มสลับกันได้ทั้งสองด้าน ก็เป็นอันจบสิ้นขั้นตอนการเย็บที่สมบูรณ์

สำหรับการตัดริมคุมคอทั้งด้านบน ด้านล่าง และหุ้มคลุมจิวรสลับกัน วันหนึ่งเอาด้านบนขึ้น อีกวันหนึ่ง
เอาด้านล่างขึ้น ก็เป็นปฏิบัติที่ ท่านพระอาจารย์ใหญ่ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ถ่ายทอดแก่ลูกศิษย์มาในยุคปัจจุบัน
เหตุผลก็เพื่อ เมื่อหุ้มคลุมสลับกันทั้งสองด้าน ย่อมทำให้จิวรเปื่อยขาดพร้อมกันทั้งสองด้าน ไม่ใช่เปื่อยขาดอยู่
เพียงด้านเดียว ก็เป็นเหตุยี่ดอายุจิวรให้ใช้ได้ยาวนานยิ่งขึ้นไปอีก ก็เป็นความจริงอย่างนั้น หากท่านผู้ใดเคยใช้จิวร
จนถึงขั้นเปื่อยขาด และเย็บปะไปเรื่อยๆแล้ว ก็จะเห็นความจริงในข้อนี้ และเกิดความซาบซึ้งอย่างถึงใจทีเดียว

เมื่อผ่านขบวนการเย็บเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำไปสู่การย้อมแก่นขนุน โดยใช้เตาต้มแก่นขนุนขนาดใหญ่ เคี่ยวแก่นขนุนจนได้น้ำออกเป็นสีแฉะคล้ำ จากนั้นจึงผสมสีย้อมผ้า โดยใช้ สีทอง สีกรัก สีแก่นขนุน สีแดง หรือน้ำที่ฝนจากหินแดง ต้องผสมให้ได้สัดส่วนกันพอดี สำหรับปริมาณการผสมนั้น ขึ้นอยู่กับผ้าที่จะย้อม ว่า จะย้อมกี่ผืน ผ้าหนาหรือผ้าบาง ปริมาณการผสมก็แตกต่างกันไป ทั้งนี้ต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์จึงจะสามารถผสมสี และย้อมออกมาได้สีมาตรฐานตามที่ใช้กัน หากผสมไม่เป็นก็อาจทำให้จิวรเสียสีได้ การผสมสีจึงกล่าวได้ว่า มีความสำคัญมิใช่น้อย สำหรับสีจิวรที่ใช้กันในวงพระป่านั้น จะออกเป็นสีเหลืองแกมแดง (สีเหลืองหม่น) หรือไม้ก็ สีวัวโทน ซึ่งเป็นสีที่ถูกต้อง และตรงตามปฏิปทาที่พ่อแม่ครูอาจารย์พาปฏิบัติมาแต่เดิม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กว่าจะทำการ กะ ตัด เย็บ ย้อมให้สำเร็จเป็นจิวรแต่ละผืนได้นั้น ต้องผ่านขั้นตอนมากมาย และต้องใช้ฝีมือบวกกับความเพียรพยายามอย่างยิ่งยวดเลยทีเดียว ฉะนั้น การที่พระเณรจะได้มีโอกาส นุ่งห่มผ้าจิวร ที่ผ่านการ กะ ตัด เย็บ ย้อม เช่นนี้ได้ นั้น จึงไม่ใช่ของง่าย เพราะต้องอาศัยภิกษุผู้ฉลาด และมีความสามารถ อย่างยิ่งจริงๆ หากท่านผู้ใดมีโอกาสได้นุ่งห่มผ้าจิวรเช่นนี้แล้ว ก็ถือเป็นความภาคภูมิใจได้เลยทีเดียว

และที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด นี่ก็คือ การสืบทอดปฏิบัติาดั้งเดิมแห่งวงพระกรรมฐาน ที่พ่อแม่ครูอาจารย์ ได้พาปฏิบัติมา หากยังมีภิกษุผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ตราบใด ปฏิปทาเหล่านี้ ย่อมไม่มีวันเสื่อมสลายไปอย่าง

แน่นอน ดังนั้น พระเนรจึงควรเห็นความสำคัญ และรักษาปฏิปทาในข้อนี้ไว้ ไม่ควรลืมตัว และมั่งง่าย หวังพึ่ง
แต่บริวารจากร้านค้าโดยถ่ายเดียว

จริงอยู่ แม้ในยุคปัจจุบัน โรงงานทอผ้าสำเร็จรูป สามารถข้อมสีผ้าจากโรงงานได้ใกล้เคียงกับสีผ้าจิวที่
พระกรรมฐานใช้อยู่ ด้วยเทคโนโลยีที่ดีกว่า ทำให้สีติดทนนานกว่า และสามารถซักได้แม้กับน้ำเย็น หรือกับ
เครื่องซักผ้าสมัยใหม่ โดยที่สีไม่ลอก ไม่ต้องมาต้ม เคี้ยวแก่นขนุน ซัก ข้อมให้ยากลำบาก ซึ่งก็เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับพระเนรได้ไม่ใช่น้อย ซึ่งก็เป็นที่พระเนรจะควรยินดี แต่ในขณะเดียวกัน บนความ
สะดวกสบายเช่นนั้น ก็ไม่ผิดอะไร กับการเอาระเบิดนิวเคลียร์นิวตรอน มาควดล้างทำลายปฏิปทาในฝ่ายพระ
ธุดงค์กรรมฐานให้แตกสลายอย่างพินาศย่อยยับชนิดไม่เหลือซากเลยทีเดียวนะ จึงขอฝากเรื่องนี้ไว้เป็นคติเตือนใจ
แก่พระเนรผู้จะทรงไว้ซึ่งข้อวัตรปฏิปทาของครูบาอาจารย์ได้คิดอ่านใคร่ครวญให้รอบคอบ

รัดประคด หรือ ผ้ารัดเอว

รัดประคด หรือ ผ้ารัดเอว ถือเป็น ๑ ในบริวาร ๘ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งทีเดียว ที่พระเนรจะต้องใช้อยู่
ตลอดเวลา จะไม่ใช่เฉพาะตอนสรงน้ำเท่านั้น เวลาคืนนอนนั้น ถ้าใครไม่ใช่รัดประคด อาจเกิดเรื่องไม่คาดฝัน
ขึ้นก็เป็นได้ รัดประคดที่ใช้กันในวงพระกรรมฐานนั้น ส่วนใหญ่จะถักทอด้วยไหมมีความประณีตสวยงาม

มาก นิยมทำถวายครูบาอาจารย์ และพระเถระผู้ใหญ่ ซึ่งวิธีการถักทอรัดประคดนี้ ต้องได้ศึกษาจากผู้ที่ทำเป็น และฝึกหัดทำไปด้วยจึงจะสามารถทำได้ เพราะมีกรรมวิธีที่ค่อนข้างละเอียดและซับซ้อนมาก กว่าที่จะถักได้ รัดประคด ๑ เส้น ก็ต้องใช้ความอุตสาหพยายามอย่างยิ่งยวดเลยทีเดียว

บริวารอื่นๆ ที่เป็นปฏิปทาในวงพระกรรมฐาน และสืบทอดกันมาในยุคปัจจุบัน

การทำขาบาตร ถลกบาตร ถูบาตร ย่าม

ขาบาตร เป็นบริวารจำเป็นที่พระเถระต้องใช้คู่กับบาตร เป็นที่รองบาตร พระวินัยไม่ได้กำหนดรูปแบบ บังคับว่า ขาบาตรจะต้องเป็นอย่างไร จะต้องเป็นอย่างนี้เหมือน บาตร หรือ จีวร เพราะฉะนั้น ขาบาตรจึงค่อนข้างมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นกับว่า ใครจะมีความสามารถในการทำอะไร แต่สำหรับในวงพระกรรมฐาน นั้น ก็มีรูปแบบอันเป็นปฏิปทาที่ครูบาอาจารย์ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

โดยมากนิยมใช้ไม้ไผ่ตง ที่เนื้อแห้งสนิท นำมาตัดเป็นท่อนยาวประมาณ ๕ นิ้ว แล้วผ่า เหลาให้เป็นเส้นกลม นำมาดึงรูตรผ่านรูเหล็กเพื่อบังคับให้ได้ขนาดที่เท่ากันตามต้องการ ขาบาตร ที่นิยมทำกัน โดยมาตรฐาน จะใช้ลิ้วไม้ไผ่จำนวนประมาณ ๒๗๐ - ๒๘๐ ลิ้ว แต่ในยุคหลังๆ มีการพัฒนาวัสดุที่ใช้ บางทีก็หันไปใช้ก้านลาน

ซึ่งเหนียวกว่า หรือบางท่านก็เขยิบไปเล่นไม้เนื้อแข็งจำพวกไม้พยุง ไม้มะค่า หรือเล่นแก่นมะขามกันไปเลย เนื่องจากเป็นไม้ที่มีลวดลายสวยงามตามธรรมชาติ มีความแข็งแรงทนทาน แต่ก็หาได้ยาก และทำได้ยาก และมีน้ำหนักมากกว่า

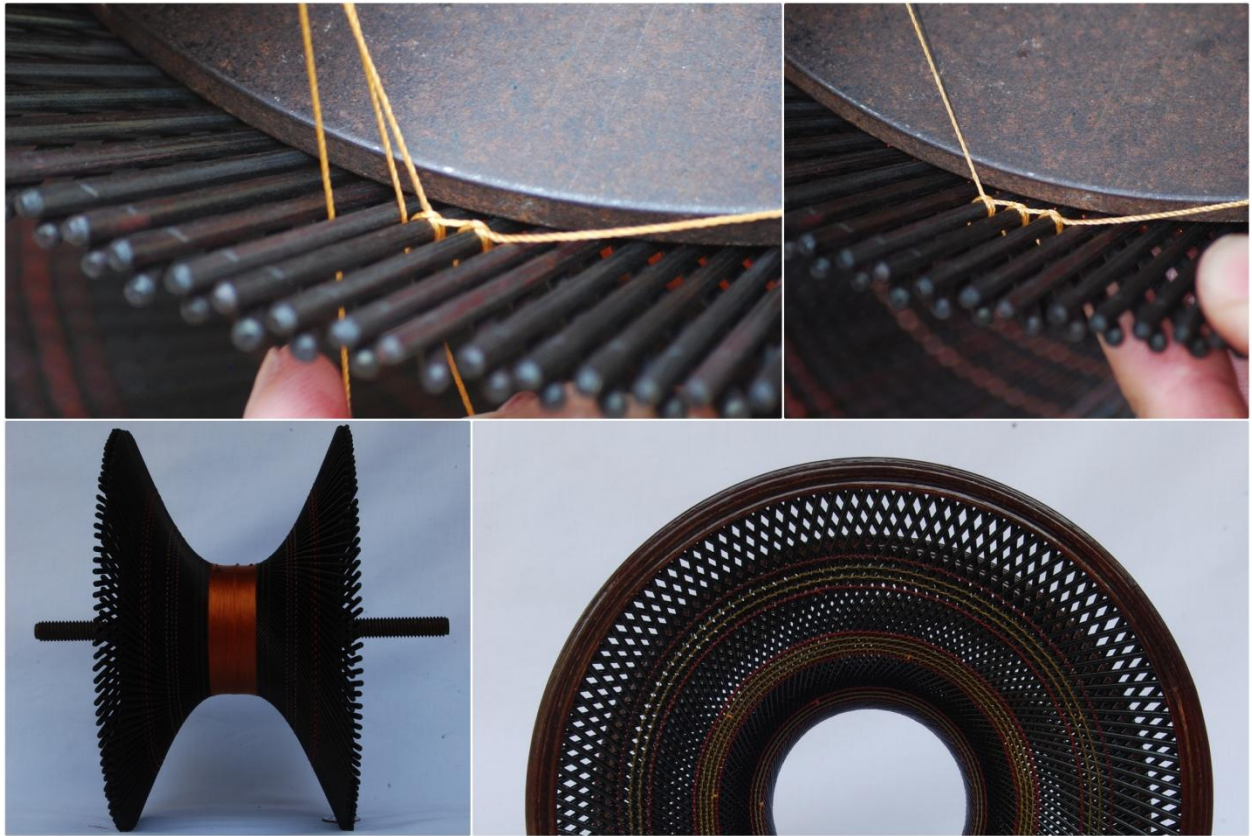
ขาบาตรจะสวยงามหรือไม่ ก็อยู่ที่การคัดไม้ และเหลาไม้ การเหลาให้กึ่งตรงกลาง ลาดเอียงไปหาส่วนปลายทั้งสองด้าน โดยต้องได้ระดับความลาดเอียงเท่ากันหมดทุกตัว ปัจจุบันสามารถทำบล็อกแล้วใช้ลูกหมูขัดก็จะทำให้ได้ขนาดลึ่วเป็นมาตรฐานเท่ากันหมด

การร้อยถักด้วยเชือก ให้เป็นแนวเดียวกัน และได้ระยะวงรอบที่ห่างเท่ากัน การออกแบบลายถัก และการเล่นระยะห่างลายถักรอบขาบาตรให้สวยงาม กลมกลืนกัน ทั้งด้านบน และด้านล่าง จะช่วยขับให้ขาบาตรดูเด่น และประณีตยิ่งขึ้น ผสานกับการพันสีข้อมเนื้อไม้ให้ดูภูมิฐานและสง่างาม ซึ่งต้องใช้ฝีมือและความชำนาญอย่างมากเลยทีเดียว และที่สำคัญ ตรงเอวขาบาตรต้องได้ขนาดพอดี ไม่ดูเล็กหรือใหญ่เกินไป และสัมพันธ์กับ ส่วนสูงของขาบาตร

เมื่อถักร้อยรอบขาบาตร เสร็จสวยงามดีแล้ว ต้องใช้ล้อยับกับขันด้วยน็อต ให้ได้ส่วนสูงตามที่ต้องการ โดยมาตรฐานจะสูงประมาณ ๕ นิ้วครึ่ง และเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ นิ้ว โดยขีดเส้นรัศมีเป็นวงกลม เพื่อตัดลวดทุก ลวด ให้ได้วงรอบขอบขาบาตรเป็นวงกลมจริงๆ ไม่บิดไม่เบี้ยว ปัจจุบันสามารถใช้ลูกหมูเจียช่วยที่ปลายลวดแต่ละ อัน ก็ทำให้งานได้มาตรฐานดีขึ้นกว่าเดิม

เมื่อตัดและเจียรรอบเป็นวงกลมได้ที่แล้ว ก็จะฉีกตะกรุดเบ็ดรัดปลายและเข้าขอบด้วยไม้ไผ่ที่ขยวเป็นวงกลมรอบขาบาตร งานขั้นตอนนี้ต้องใช้ฝีมือและประสบการณ์ความชำนาญอย่างมาก จึงจะสามารถเข้าขอบได้เรียบ และเป็นวงกลมสวยงามเท่ากันหมด ทั้งด้านบนและด้านล่าง โดยที่ขาบาตรไม้เบ็ยวหรือเอียง ส่วนด้านที่ต้องวางกับพื้น ก็จะใช้หวายถักรองกันสีก หรือสมัยใหม่เปลี่ยนมาใช้สายไฟถักรองกันสีกแทน ซึ่งก็ดูสวยงามดี ส่วนกรรมวิธีในการฉีกเข้าขอบขาบาตรนั้น ต้องได้ศึกษาและฝึกหัดจากผู้รู้จริงๆจึงจะสามารถทำได้สวยงาม

เมื่อเข้าขอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะได้ขาบัตร โคง เว้า เป็นวงกลมได้สัดส่วนพอเหมาะพอดีสวยงาม จากนั้นก็ใช้ไหมพรมเนื้อดี ถักถลกขาบัตรอีกครั้งหนึ่ง ส่วนจะถักลวดลายแบบใด ให้สวยงามแก่ไหน ก็อยู่ที่ผู้ใช้ต้องการแบบไหน และผู้ถักก็มีความชำนาญ และมีความเพียรมากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถศึกษาเรียนรู้และฝึกหัดทำได้ทุกอย่าง

ขาบาตรที่เสร็จสมบูรณ์พร้อมด้วยความงามอันวิจิตรประณีต ทั้งคุณภูมิฐาน และคู่มือสง่า เช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสุขุมคัมภีรภาพ และความเพียรอันยิ่งยวดของผู้ทำเลขทีเดียว อีกทั้งเป็นการสร้างสมบุญบารมีในอีกแขนงหนึ่งด้วย แม้ผู้มีโอกาสได้ใช้ขาบาตรที่มีความงามพร้อมเช่นนี้ หากเป็นการที่ได้มาเองโดยธรรม ย่อมแสดงถึงบุญบารมีที่สั่งสมมาแล้วมากเช่นกัน แต่ต้องมิใช่การดั้นร่นแสวงหามาด้วย อำนาจของกิเลสตัณหา ดังนั้น ปฏิปทาที่พ่อแม่ครูอาจารย์พาดำเนินมาเกี่ยวกับเรื่องนี้นั้น ก็มุ่งหวัง มิให้บริวารกลายมาเป็นโทษแก่พระเถรนั่นเอง ท่านสอนให้พระเถร รู้จักทำบริวารให้ "เป็น" คือรู้จักประมาณในการทำ และ ใช้บริวารให้ "เป็น" คือ ไม่ให้ยึดติดจนกลายมาเป็นภัยกับตัวเอง

สำหรับบริวารเพิ่มเติมเกี่ยวกับบาตรและขาบาตรนั้น ที่จำเป็นต้องมี ก็คือ ถลกบาตร (หรือสบบาตร) สำหรับสวมบาตรป้องกันไม่ให้บาตรเป็นรอย และใช้สะพายบาตรออกมารับบิณฑบาต ถลกบาตรนั้นบางทีพระเณรก็ใช้ผ้ามาตัดเย็บกันเอง โดยใช้ผ้าเนื้อหนาสองชั้น ตัดส่วนกว้างให้ได้เท่ากับเส้นรอบวงบาตร และแบ่งบริเวณที่เป็นก้นบาตรออกเป็น ๖ ส่วนเท่าๆกัน เมื่อเย็บประกบกันแล้ว จะโค้งเว้าเข้ากับก้นบาตรได้พอดี มีรูร้อยเชือกตรงที่ผ้าบาตรปิดทับ เพื่อมัดสายบาตรให้ติดกับถลกบาตรและรัดบาตรให้แน่น ไม่ให้บาตรหลุดจากถลกบาตรได้ และมีปีกสำหรับปิดกั้นไม่ให้ผ้าบาตรหลุดจากตัวบาตรด้วย ถลกบาตรนี้บางทีก็ใช้ไหมพรมถัก ซึ่งต้องเป็นผู้ชำนาญการถักไหมพรมจึงจะทำได้ และใช้การได้ดี

ส่วนถุงบาตรนั้น ก็เป็นบริวารสำหรับใส่บาตร และใช้สะพายบาตรในยามออกเดินธุดงค์ เปรียบเหมือนกระเป๋าเดินทางของพระเณรนั่นเอง ขนาดพอเหมาะใส่บริวารจำเป็น ไม่ให้หนักเกินไป การตัดเย็บก็มักทำตามแบบที่พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านใช้กัน คือใช้ผ้าเนื้อหนา ๒ ชั้น เย็บประกบกัน มีรูร้อยเชือกด้านล่างเพื่อมัดติดกับขาบาตร มีรูร้อยเชือกด้านบน เพื่อมัดปิดไม่ให้ของตกหล่นออกจากถุงบาตร มีสายสะพายบ่าเพื่อความคล่องตัวในการเดินทาง นอกจากนั้น ก็ยังมีย่ามสำหรับใส่ของใช้เล็กๆน้อยๆที่จำเป็นต้องใช้อยู่เสมอๆ พกติดตัวไปด้วยตลอด เช่นหนังสือสุทธิ และยารักษาโรค เป็นต้น

การทำกลด มุ่งกลด

กลด เป็นบริวารสำคัญอีกชิ้นหนึ่งของพระกรรมฐานเลยทีเดียว เวลาเดินธุดงค์ไปเที่ยววิเวกที่ไหน ไม่เพียงแต่สะพานบาตรเท่านั้น ยังต้องแบกกลดไปด้วยทุกครั้ง สมัยก่อนเวลาของท่านเดินธุดงค์ ท่านก็จะใช้สองขาของท่านบุกตะลุยไปได้ทุกที่ โดยไม่สนใจว่าจะมีอะไรจับเคঁลั่นสองล้อ หรือจะจับเคঁลั่นสี่ล้อมาช่วยพาไป ค้ำไหนกันอนนั้น เอามหาปฐพีอันกว้างใหญ่เป็นพื้นกุฎิ เอามุ่งเป็นฝา เอากลดเป็นหลังคา ไปไหนก็ไม่ต้องกลัวว่าจะไม่มีที่นอน

ส่วนเรื่องอาหารการขบฉันนั้นเล่า ก็ไม่ต้องห่วง มีบาตรไปด้วยก็เป็นเหมือนภาชนะวิเศษ ลองได้สะพานบาตรเดินห่มผ้าจีวรออกไปบิณฑบาตในตอนเช้าๆ หากเปิดฝาบาตรเมื่อไร ต้องมีอาหารหวานคาวตกลงมาในบาตรทันทีทุกครั้งไป เรื่องที่เปิดฝาบาตรแล้ว จะไม่มีอะไรตกลงมาในบาตรเลยนี่ เป็นไปไม่ได้แน่นอน เพราะถ้าไม่มีใครใส่บาตร พระเณรก็ไม่เปิดฝาบาตรอยู่แล้ว ส่วนอาหารที่ตกลงมาในบาตรนั้นเล่า ก็พร้อมให้ขบฉันได้ทันที โดยไม่ต้องไปหุงต้มผัดแกงอย่างใดอีก แต่ใครอย่าอุตริไปเดินบิณฑบาตผิดเวลาเอาตอนบ่ายๆ ก็แล้วกัน อาจจะมีอะไรอย่างอื่นตกใส่หัวแทน ดังนั้น หากพระธุดงค์ได้เดินสะพานบาตรแบกกลดไปที่ไหนก็ตาม ถ้าไม่ทิ้งบาตรแล้ว ไม่มีวันอดตาย จะไปไหนก็ไปเถอะ ในแดนพระพุทธศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์นี้

บาตร และกลด จึงเป็นเหมือนอาวุธประจำกาย สำหรับฆากิเลส ที่พระกรรมฐาน จะต้องพกติดตัวไปตลอดจนกระทั่งวันตาย บาตร ไม่เพียงแต่ใช้ใส่อาหารเพื่อขบฉัน ยังใช้เป็นกระเป๋าดูเดินทางได้อีกด้วย กลดและมุ้ง นอกจากจะใช้เป็นที่จำวัดหลับนอน กันยุง และสัตว์เลื้อยคลานต่างๆแล้ว ยังใช้กันแดด กันฝนได้อีกต่างหาก เช่นเดียวกับ แม่จีวร สังฆาฏิ นอกจากจะใช้มุงห่มปกปิดอวัยวะแล้ว ยังใช้เป็นผ้าห่มกันหนาวได้อีก สังฆาฏิ บางครั้งก็ใช้แทนหมอนได้

จะเห็นได้ว่า บริวารพระกรรมฐาน ท่านออกแบบมาได้อย่างลงตัว เพื่อประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายจริงๆ ถ้าจะพูดให้ทันสมัยทันสมัย ก็ต้องบอกว่า เป็นคล้ายๆอุปกรณ์ประเภทมัลติฟังก์ชัน หรือแบบทริอินวัน ที่ใช้กันในยุคนี้ ซึ่งเป็นนวัตกรรมสมัยใหม่ แต่พระพุทธองค์ทรงประทานให้พระสงฆ์ใช้มาตั้งแต่สองพันกว่าปีแล้ว ยังเป็นอมตะและใช้การได้ดีตราบเท่าทุกวันนี้

สำหรับการทำกลด โดยมากจะใช้ไม้ไผ่ปล้องยาว เนื้อแห้งสนิท ไม่มีข้ออยู่ในระหว่าง บางทีก็ใช้ก้าน
ลานซึ่งเหนียวและทนกว่า โดยมาตรฐาน กลดแต่ละคัน จะใช้ลี้ยาว ขนาดประมาณ ๖๗ - ๗๐ ซม. จำนวน
๓๒ ลี้ และลี้สั้น สำหรับคันทิ้งกลดกาง ขนาดประมาณ ๒๗ - ๓๐ ซม. จำนวน ๓๒ ลี้ เท่ากัน การทำกลด
ไม่ค่อยมีกรรมวิธีที่ซับซ้อนนัก แต่ก็ต้องอาศัยการฝึกหัดเรียนรู้จากครูบาอาจารย์มากพอสมควร จึงจะทำได้เป็น
และทำได้สวยงาม กลดจะสวยหรือไม่ ความสำคัญอยู่ที่การคัดลี้ให้ได้ตรง และการเหลาไม้ให้ได้ขนาดพอดี
จัดให้เรียบ และลงยูริเทนเพื่อความสวยงามคงทน

และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ หัวกลดกับดุมกลด ที่ใช้ไม้เนื้อแข็ง จำพวก ไม้ชิงชัน หรือไม้มะค่า ตามแต่จะหาได้ มากถึงให้ได้รูปสวยงาม ก็อยู่ที่ฝีมือในการกลึงไม้ ให้ออกมาดูดี โดยเฉพาะ ดุมกลดทั้งด้านบน และด้านล่าง ต้องได้ศึกษารูปแบบ และกรรมวิธีเป็นการเฉพาะ เนื่องจากต้องเจาะร่องให้ได้ช่องห่างระยะเท่าๆกัน จำนวน ๑๖ ช่อง สำหรับใส่ลวดกลด ช่องละ ๒ อัน ทั้งดุมบนที่ใส่ลวดยาว สำหรับมุงผ้าหยางหรือผ้าร่มเป็นหลังคา และดุมล่าง สำหรับใส่ลวดสั้น เป็นตัวคั่นกลดให้กางพร้อมตัวลวดให้กลดอยู่คงที่ สำหรับผู้มีฝีมือ ยังสามารถกลึงด้ามกลดให้เป็นเครื่องประดับเพิ่มความสวยงามมากยิ่งขึ้น

กลดที่ร้อยลิวใส่ในคุมกลด ทั้งด้านบน ด้านล่าง ประกอบกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทดลองกางออก และ หุบเข้าได้ราบรื่น ไม่มีติดขัด พร้อมตัวคันทันล็อกแน่นหนามั่นคง ปลายลิวตัดแต่งร้อยเชือก เป็นวงกลมจึงให้ตั้ง แล้วจึงนำมามุงด้วยผ้าขาว หรือผ้าร่มที่กันฝนได้ เย็บเก็บริมให้ติดแน่นกับปลายลิวแต่ละอัน เย็บพับขอบ โดยรอบเป็นวงกลมให้แน่นแนบ เมื่อกางกลดออก ผ้ามุงกลดจึงตั้งราบเรียบไม่มีรอยย่น จึงใส่หัวกลดเข้ากับคุม บน ให้แน่นสนิท โดยรองด้วยผ้าร่มตัดเป็นรูปวงกลม เพื่อกันน้ำฝนรั่ว กลดที่ทำแล้วดูดีมีฝีมือ เวลากางออกจะ เห็นเป็นวงกลมไม่เบี้ยวไม่บิด ผ้ามุงกลดจึงตั้งเรียบสนิท คุมร่าง คุมบนเข้ากันได้ดี สามารถดันขึ้นคล่องตัว และ ล็อกได้สนิทแน่น ไม่หลุดง่าย ตรงค้ำมีเกลียวสำหรับถอดได้ เพื่อไม่ให้ค้ำยาวเกะกะ เวลานั่งในกลด

สำหรับมุ้งกกลด ก็ใช้ผ้าไนลอน หรือผ้าฝ้าย เนื้อละเอียด ไม้ให้ขึงหรือแมลงกลดได้ เย็บผ้าต่อกันโดยเย็บแบบลิ่มตะเข็บ ใช้ผ้า ประมาณ ๕ - ๖ ปีก ตามแต่ความกว้างของหน้าผ้า กะให้วงรอบกลดก็ใช้ได้ ความสูงประมาณ ๒๐๐ - ๒๑๐ ซม. ด้านบนเย็บพับริมเป็นรูร้อยเชือกตลอดแนว สำหรับร้อยเชือกดิ่งรัดรอบหลังกลดไม่ให้มุ้งหลุดจากกลด ส่วนด้านล่างก็เย็บพับริมธรรมดาที่เป็นอันเสร็จเรียบร้อย จากนั้นก็เย็บปลอกกลด และสายสะพาย ซึ่งไม่ยากนัก แล้วแต่ใครจะออกแบบอย่างไรตามอัธยาศัย กลดที่ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว เมื่อกางออกจะกว้างประมาณ ๑๔๐ ซม. ส่วนค้ำกลด ก็อยู่ที่ใครจะออกแบบอย่างไร นอกจากนี้ ก็ยังมีไส้ปิดหางม้า ที่นิยมทำถวายครูบาอาจารย์ และมีใช้กันในหมู่พระป่า แต่บางทีก็ใช้เชือกไนลอนแทน

การย้อมสีหินแดง ผ้าอาบน้ำฝน หรือผ้าอาบน้ำ

คงต้องทำความเข้าใจกันก่อนสักนิดเพื่อมิให้เกิดความสับสน ในเรื่องผ้าอาบน้ำฝน เนื่องจากในอาบัตินิสสัคคียปาจิตติย์ ปัตตวรรค ลิกขาบทที่ ๔ บัญญัติไว้ว่า "เมื่อฤดูร้อนยังเหลืออยู่อีก ๑ เดือน คือ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๗ จึงแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนได้ เมื่อฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน คือตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๘ จึงทำนุ่งได้ ถ้าแสวงหา หรือทำนุ่งให้ต่ำกว่ากำหนดนั้นเข้ามา ต้องนิสสัคคียปาจิตติย์"

ผ้าอาบน้ำฝน ตามลิกขาบทนี้ หมายถึงเฉพาะที่อธิษฐานเป็น "วัสสิกสาฎกั๊ง" คือ เป็นผ้าอาบน้ำฝนที่ทรงอนุญาตเป็นบริวารพิเศษชั่วคราวของภิกษุ อธิษฐานไว้ใช้ได้ตลอด ๔ เดือนฤดูฝน พื้นนั้นเป็นธรรมเนียมให้วิกัป คือทำให้เป็นของ ๒ เจ้าของ แต่ถ้าอธิษฐานเป็น ผ้าติเรกจีวร หรือ ที่เรียกว่า "ปริกขาระโจลั๊ง" ไม่นับเข้าในลิกขาบทนี้ คือ ที่พระป่า เรียก "ผ้าอาบน้ำ" สามารถใช้ได้ตลอดไป

สมัยก่อนกว่าที่พระจะย้อมผ้าอาบน้ำฝนใช้ได้แต่ละผืนนั้น ต้องได้หาหินแดง ซึ่งมีอยู่ตามที่ต่างๆมาฝนกับหินเจือด้วยน้ำ จนกระทั่งได้น้ำสีหินแดงปริมาณมากพอ แล้วยนำมากรองด้วยผ้าเนื้อละเอียด เพื่อกรองเศษหินหยาบออกไป ให้ได้น้ำสีหินแดงเข้มข้น กว่าจะฝนหินจนย้อมได้ผ้าอาบน้ำฝนแต่ละผืนนั้น ก็ต้องฝนหินกันจนนิ้วมือแทบเปื่อยเลยทีเดียวนี่ ซึ่งเป็นการยากลำบากไม่ใช่น้อย

เมื่อได้น้ำสีดินแดงมีปริมาณมากพอแล้ว จึงนำมาต้มเคี่ยวให้ได้น้ำสีที่เข้มข้น นำผ้าอาบน้ำที่จะย้อมมา ต้มน้ำแก่นขนุนซักเอาแป้งออกเสียทีหนึ่งก่อน จากนั้นจึงเอามาซักย้อมในกาละมังที่ต้มเคี่ยวน้ำสีดินแดงไว้ดี แล้ว บางคนอาจจะย้อมน้ำเย็นก็ได้ ตามความถนัด แล้วซักขยำให้ผ้ากินสีแดงมากที่สุด ครั้งแรกผ้าอาจยังไม่กิน สีนัก ต้องตากแห้งแล้วนำมาย้อมใหม่หลายครั้ง จนกว่าสีจะติดผ้าได้ดี คือ ออกสีแดงเข้มข้น พอตากแห้งแล้ว จึง มาต้มซักกับน้ำเคี้ยวสารส้มอีกครั้ง เพื่อให้สีติดแน่นทนนานไม่ลอกง่าย

จะเห็นได้ว่า การย้อมผ้าอาบน้ำต้องมีความอดทนมาก พระที่จะใช้ผ้าอาบน้ำย้อมสีหิน จึงต้องขยันฝน หิน ชักย้อมบ่อยๆ ไม่ให้ผ้าอาบน้ำสีซีดจาง บ่งบอกถึงความเป็นผู้มีสมาธิเพียรอยู่ในตัว ยิ่งในวัดป่าบ้านตาด ถ้า พ่อแม่ครูอาจารย์เห็นพระองค์ไหน นุ่งผ้าอาบน้ำสีซีดๆจางๆ ท่านจะปรายตามอง ครั้งหรือสองครั้ง ถ้ายังไม่รู้ตัว พอครั้งที่สาม ก็อาจได้ฟังเทศน์เด็ดๆดังไปทั่ววัดเลยทีเดียว

แต่ในปัจจุบันนี้ หินแดงที่ใช้ฝนย้อมผ้า ก็หายากขึ้นทุกที พระที่มีความเพียรฝนหินย้อมผ้า ก็พลอยหา ยากไปด้วยหรือเปล่าก็ไม่ทราบได้ อะไรที่ทำได้ง่ายๆ และเพิ่มความสะดวกสบาย ก็ดูเหมือนจะเป็นที่นิยมมาก ขึ้น ซึ่งตอนนี้ก็มีสีฝุ่นแดงที่ผสมทำโอ่งแดง หรือสีฝุ่นแดงผสมปูน ก็พอจะนำมาใช้แทนกันได้ และที่ญาติโยม ทำผ้าอาบน้ำมาถวายพระตอนก่อนเข้าพรรษา ก็ดูเหมือนจะทำให้ดีใกล้เคียงกับที่พระป่าใช้กันอยู่ ก็เลยเป็นเหตุ ให้พระเถระแทบไม่ต้องฝนหินย้อมผ้าอาบน้ำใช้เอง เพราะลำพังที่ญาติโยมทำมาถวายแต่ละปี พระเถระก็ใช้กัน ไม่หวาดไม่ไหวอยู่แล้ว โดยเฉพาะในสำนักวัดใหญ่ๆ ก็ไม่อดไม่ยาก อะไรก็ดูเหมือนจะเพียบพร้อม สะดวกสบายไปเสียหมดสิ้น

แต่เมื่อหวนคิดคำนึงถึงว่า การฝนหินย้อมผ้าอาบน้ำก็ดี หรือข้อวัตรปฏิบัติใดๆก็ตาม ที่พ่อแม่ครู อาจารย์อบรมสั่งสอน แม้จะทำให้พวกเราต้องทุกข์ยากลำบากสักเพียงไหน แต่นั่นคือ รอยเท้าของพ่อแม่ครู อาจารย์ที่จงใจทอดทิ้งไว้ให้พวกเรา ได้ก้าวเดินตามรอยองค์ท่านไป ช่างเป็นความอบอุ่นใจ และเชื่อได้อย่าง สนิทใจว่า เราจะไม่มีวันหลงทาง คราบเท้าที่พวกเราอยู่กับรอยเท้าของพ่อแม่ครูอาจารย์ และเดินตามไปอยู่

พระณที่ตั้งใจปฏิบัติตามปฏิปทาของครูบาอาจารย์นั้น มันช่างเป็นความชุ่มเย็นอยู่ในหัวใจอย่างประหลาด
ล้ำเลิศทีเดียว และนั่นคือ เครื่องยืนยันว่า มรรค ผล นิพพาน จะยังคงอยู่ในทิศทางเบื้องหน้า ที่เรากำลังก้าวเท้า
ตามรอยของพ่อแม่ครูอาจารย์ไปนี่เอง และพร้อมที่จะปรากฏให้เราได้พบเห็น ได้ชื่นชมสมใจในวันหนึ่งอย่าง
แน่นอน

ดังนั้น พวกเรา แม้จะเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานอันหนักหน่วง จากการ
เดินทางที่ยาวไกล ในหนทางอันแสนกันดาร แห่งวิญญูสงสารอันซับซ้อนนี้ พวกเราจะยังคงก้าวหน้าเดินต่อไป...
และเดินต่อไป... อย่างไม่มีวันท้อถอย และจะไม่ยอมหยุดยั้งอย่างเด็ดขาด ทั้งจะไม่ปรืปากบ่น แม้ต้องก้าวเท้า
เหยียบลงไปบนขวากหนาม หรือต่อให้มันเป็นหลุมถ่านเพลิงที่ไฟกำลังลุกโชติช่วงอยู่ก็ตาม พวกเราจะขอ
เหยียบย่างลงไป ตามรอยเท้าของพ่อแม่ครูอาจารย์ที่พาดำเนินไปนี้ จนกว่าจะหมดสิ้นเรี่ยวแรงล้มลงทอดกาย
ให้แผ่นดินกลบหน้าไปเสียเท่านั้น

ไม้เจีย หรือ ไม้ตีฟัน

ไม้เจีย เป็นบริขารที่พระปานิยมทำถวายครูบาอาจารย์ ในช่วงที่มีการทำวัตรขอมา และอาจกล่าวได้ว่า เป็นบริขารที่เป็นสัญลักษณ์ประจำตัวของพระป่าก็ไม่น่าจะผิด ไม่ว่าท่านจะเดินทางไปไหน ท่านก็นิยมพกติดข้อมไปด้วย ไว้ใช้ในยามที่จำเป็น สำหรับวัดป่าบ้านตาดนั้น พระเณรจะเริ่มทำไม้เจียถวายพ่อแม่ครูอาจารย์ ตั้งแต่ก่อนเข้าพรรษาไม่เกินหนึ่งเดือน ในช่วงนั้น ถ้าเดินทางไปกุฏิไหน ก็จะได้ยินเสียงพระเณร แอบทุบไม้โกทา ซึ่งเป็นไม้สำหรับทำไม้เจีย เสียงดังตุ๊บๆต๊วบๆไปทั่วทุกกุฏิเลยทีเดียว

เพราะจะทำให้เป็นไม้เจียได้ มันต้องทุบๆๆๆ และที่ต้องแอบก็เพราะว่า ไม่ต้องการให้เสียงดังไปรบกวนผู้อื่น และไม่ต้องการให้ได้ยินไปถึงพ่อแม่ครูอาจารย์นั่นเอง แต่ช่วงทำไม้เจียนั้น ดูเหมือนองค์ท่านก็จะอนุโลมให้พระเณรทำกันได้อยู่ เพราะปกติจะไม่มีใครกล้าทำให้เกิดเสียงดังภายในวัด โดยไม่มีเหตุอันควร หรือไม่บอกกล่าวกันล่วงหน้า ก็เป็นที่รู้กันในหมู่พระวัดป่าบ้านตาดว่า อันใดที่องค์ท่านเห็นแล้วไม่ดูไม่ค่า แสดงว่า อันนั้นให้ทำได้ แต่ถ้าองค์ท่านเห็นแล้วได้ดู ค่า หรือติดใจไว้แล้วอย่างไร อันนั้น ห้ามไม่ให้ทำอีกเป็นเด็ดขาด ดังนั้น การที่องค์ท่านดู ก็เป็นการสอนข้อปฏิบัติอย่างหนึ่ง และการที่องค์ท่านไม่ดู ก็เป็นการสอนข้อปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจะถ่ายทอดกันในหมู่พระเณรในวัด ให้รู้เป็นการภายในว่า ควรทำหรือไม่ควรทำอะไรอย่างไร

สำหรับการทำไม้เจียถวายพ่อแม่ครูอาจารย์นั้น พระเณรทำแข่งกันทั้งวัดอย่างสุดฝีมือเลยทีเดียว ถ้าไม่สวยงาม หรือไม่มีฝีมือจัดจ้านจริงๆ จะไม่มีโอกาสขึ้นบรรจुไว้ในกระบอกใส่ไม้เจีย ที่พ่อแม่ครูอาจารย์จะหยิบใช้อย่างเด็ดขาด โดยมากก็จะถูกคัดไปใส่ไว้ที่โรงคัมน์น้ำร้อน ให้พระเณรในวัดได้ใช้กัน ส่วนที่พ่อแม่ครูอาจารย์จะใช้นั้น ก็คัดแบบสวยสุดๆไว้จำนวน ๓๖๕ อัน เป็นอย่างน้อย โดยมีขนาดมาตรฐานยาว ๖ นิ้ว และสำหรับถวายองค์ท่าน ไว้ใช้ในเวลาเดินทางไปข้างนอก เป็นขนาดยาว ๔ นิ้ว อีกจำนวนหนึ่ง และ พระที่ทำไม้เจียสวยที่สุดในวัดป่าบ้านตาดนั้น ก็ต้องยกให้ พระอาจารย์สุใจ ทนตมโน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันนี้เอง เรียกว่า ถ้าไม้เจีย ผลิตโดยท่านอาจารย์สุใจ ออกมาเท่าไร คณะสงฆ์มีมติ เป็นอันรับไว้ทั้งหมด เพราะท่านทำฝีมือประณีตจริงๆ

ถ้าคิดเวลาที่ใช้ทำไม้เจียอันหนึ่ง เฉลี่ยต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า ๒ ชั่วโมงทีเดียว บางคนอาจจะคิดว่า อะไรกัน แค่นี้สิฟันอันเดียว ใช้ชั่วประเดี๋ยวเดียว ต้องมาเสียเวลาทำกันตั้ง ๒ ชั่วโมงเชียวหรือ? มันจะหมดเปลืองเวลามากไปหรือเปล่า? ผู้ที่มีจิตหยาบอาจคิดเช่นนั้นได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว การทำความเพียรเพื่อชำระจิตใจของตัวเองให้ใสสะอาดหมดจด และการทำบุญกุศลถวายแด่พ่อแม่ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณอันหาที่สุดมิได้

เวลา ๒ ชั่วโมง น่าจะน้อยด้วยซ้ำไป เพราะการจะบรรลุธรรมถึงที่สุดได้ ต้องใช้เวลาทำความเพียรกันทั้งชาติ และหลายแสนชาตินับไม่ได้เลยทีเดียว

นี่ไง!!! อย่างนี้มันต้องทุบๆๆๆๆๆ และทุบใจเย็นๆ ถ้าใจร้อนไม้จะแตก และหัวมันจะไม่บาน ไม้ฟู และถ้าจะให้ดี ต้องเอาเชือกมัด รัศมีด้านบนต่ำลงมาสัก ๑ นิ้ว มัดให้แน่นเลย เพื่อกันไม่ให้ไม้แตก ค่อยๆทุบ และ หมุนไม้ไปเรื่อยๆ จนหัวบานโดยรอบได้ที่ จึงค่อยเอาเปลือกออก แล้วถูๆๆๆ ให้ขนพองฟู แล้วเอาไปตาก แดดให้ไม้แห้งสนิท มิฉะนั้น จะขึ้นรา

จากนั้น จึงเอามาผ่าแบ่งเป็นหลายๆอัน เหลลาก็กลมเกลี้ยงสวยงาม แล้วขัดหยาบด้วยเศษไม้ ที่เหลล ออกมานั้น หรือเอาเศษแก้วมาขัด สุดท้ายก็เอากระดาษทรายละเอียดลงอีกทีหนึ่ง แล้วแต่งขนให้เป็นฝอยฟู ไม้เจียที่จัดว่าสวยงามนั้น ต้องมีขนฟูและหนา ตัวค้ำตรง ขัดเรียบจนเป็นเงา และเรียวยาวจากโคนไปหาปลาย ซึ่งส่วนปลายจะไม่ทำให้แหลม แต่จะแบนและโค้งป้านเล็กน้อย

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ไม้เจีย เป็นบริวารที่เปรียบเหมือนเป็นสัญลักษณ์ของพระป่าได้อย่างแท้จริง บ่งบอกถึงคุณลักษณะความเป็นเครื่องใช้ประจำตัวของครูบาอาจารย์สืบทอดมาแต่โบราณกาล ตราบเท่าที่พระป่า ยังคงมีไม้เจียใช้กันอยู่ ย่อมเป็นเครื่องยืนยัน และชี้ให้เห็นว่า พระผู้มีความเพียรชอบ พระมีความเคารพในครูบาอาจารย์ พระผู้รักสงวนในปฏิบัติทางอันสวยงาม ที่ครูบาอาจารย์ได้สืบทอดมานั้น ยังไม่อันตรธานสูญสิ้นไปจาก โลกนั่นเอง

ไม้กวาด

ไม้กวาดเช่นนี้ ถือเป็นเอกลักษณ์ของวัดป่า ซึ่งพระท่านทำกันเอง และมีใช้กันอยู่ตามวัดต่างๆ บางวัดใช้หวายถักทำกันอย่างประณีตอย่างสวยงาม เหมาะสำหรับใช้กวาดในตัวอาคารเช่น ศาลา หรือ กุฏิ เป็นต้น ใครอยากเห็นไม้กวาดแบบนี้ที่สวยงามๆ ต้องไปดูที่วัดถ้ำภูผาแดง ของ หลวงปู่ลี กุศลธโร องค์หลวงปู่สอนให้พระเณรฝึกหัดทำ และทำได้สวยงามจริงๆ

ไม้ตาด

ไม้ตาดสำหรับกวาดลานวัด กวาดโบไม้ พระป่าก็ทำกันเอง ที่เห็นอยู่นี้เป็นใช้ก้านมะพร้าวทำ แต่ที่วัดป่าบ้านตาด พ่อแม่ครูอาจารย์ให้ใช้ไม้ไผ่เปาะ ซึ่งใช้กวาดโบไม้ได้ดี และแข็งแรงทนทาน ส่วนไม้กวาดก้านมะพร้าวนี้ โดยมากจะใช้กวาดในที่ที่เป็นพื้นแข็ง เช่น ถนนลาดยาง หรือ พื้นคอนกรีต หากนำมากวาดกับพื้นดิน ต้องกวาดเบาเป็นพิเศษ ไม้ให้กวาดเอาเม็ดกรวดเม็ดหิน หายเข้าป่าไปหมด และทำให้ดินเป็นหลุมเป็นบ่อ สำหรับไม้กวาดที่ทำจากไม้ไผ่เปาะ จะยาวและมีแขนงเล็กๆทำให้กวาดโบไม้ได้ดีกว่า และใช้ได้นานกว่า

ผ่าฟืน

การผ่าฟืน วัดป่าสมัยก่อนถือเป็นงานใหญ่ที่พระเณรต้องช่วยกันทำทั้งวัด เพราะต้องใช้ฟืน ต้มน้ำร้อน ซักผ้า และข้อมผ้า และทำทุกอย่างที่ต้องใช้ไฟ พอก่อนจะเข้าพรรษา ช่วงแล้งๆ ก็ช่วยกันหาฟืน ผ่าฟืน เตรียมไว้ใช้ในช่่วงฤดูฝน กว่าผ่าไม้ได้แต่ละท่อน ต้องใช้สกัดบวกกับฉ้อนปอนด์ ออกแรงกันจนเหงื่อท่วมตัว แต่สมัยนี้อาจใช้เลื่อยวงเดือน เลื่อยเครื่อง หรือ เลื่อยไทยประดิษฐ์ ที่ใช้ลูกหมุดโคโซ่ ไม้ทั้งปาก็กลายเป็นฟืนได้ไม่ยาก แถมเร็วอีกต่างหาก